

25.11.2005
FT Kari Uotila
Muuritutkimus ky
Suovillankatu 3 20780 Kaarina
www.muurututkimus.com
kuotila@muurututkimus.com

Kajaanin linnan rakennusarkeologiset tutkimukset v. 2005

Lokakuussa 2005 Kajaanin linnan rakennusarkeologiset tutkimukset jatkuivat yhdellä Museoviraston rak.hist. osaston tilaamalla tutkimuskäynnillä jolloin allekirjoittanut teki kenttätutkimuksia Kajaanin linnan yhden kenttäpäivän verran. Tutkimukset keskitettiin kahteen muurin korjaustöiden yhteydessä esiin tulleeseen rakenteeseen, nimittäin N-huoneen lounaisnurkkaan ja pohjoiseen porttitorniin. Esillä olleet rakenteet kuvattiin mv-filmille ja digikameralla ja tehtiin kirjallinen raportti mittaustietoineen. Varsinaiset rakenteet dokumentointimittaukset siirtyivät vuodenajan vuoksi vuodelle 2006, jolloin erityisesti pohjoisen porttitornin rakenteet on dokumentoitava ennen kuin niitä voidaan tutkia lisää.

Kalkkirundellin / Kalkkitornin (liitekartassa huone 19) kaakkoisnurkka.

N-huoneen lounaisnurkka on yksi Kajaanin linnan rakennushistorian kannalta oleellisia kohtia, sillä mahdolliset rakennusvaiheet muurien ja siipiosien välillä on havaittavissa tässä liitoskohdassa. Pintakivien perusteella voidaan todeta, että kulmauksen kivet ovat limityksessä joka viittaisi koko rakenteen samanaikaisuuteen.

Korjaustöiden aikana kesän 2005 kuluessa oli kulmausta korjattu ja purettu pienillä kivillä umpeen muurattu alue, joka oli sisäosaltaan ilmeisesti hyvin irtonaista ja kosteaa muuria. Muurin pintaan on avattu n. 40 x 40 cm:n aukko joka ulottuu n. 160 cm:n syvyyteen, josta n. 120-130 cm:ä on lapioilla osin tyhjennetty. Imurointi ja / tai paineilma ovat yleensä vanhan muurirakenteen esiinnotossa parempia välineitä kuin lapio. Lapioinnin yhteydessä muurionkalon alaosa on muotoutunut loivasti pyöreäksi koska sisuksen laasti on ilmeisen kosteaa.

Onkalon reunoilla on viitteitä hiukan kaarevista laastipinnoista, joten on ensiarvoisen tärkeää että jatkossa alue puhdistetaan vanhoja rakenteita koskematta. Yksi mahdollinen muurionkalon selittäjä voisi olla muurin sisään jätetty tai sijoitettu hirsi, joka olisi kokonaan lahonnut pois paikalta.

Vastaavista muurinsisäisistä hirsistä on viitteitä myös muualla linnan alueella.

Kivimuuraus ja niitä ympäröivät laastipinnat ja niiden kiinnitykset eivät viittaa siihen, että onkalon länsiosa (periaatteessa vanhempi seinäpinta) olisi muuta rakennetta vanhempi osa vaan kyseessä on nyt avatun aukon perusteella yhtenäinen muurirakenne.

Tulkintana tämä tarkoittaisi sitä, että Kartanon esittämät ajatukset linnan vanhimmasta vaiheesta eivät saa tältä osin tukea. Kohde on suljettu talven 2005-2006 ajaksi kivilatomuksella jotta kohdetta voidaan tutkia tarkemmin v. 2006.

Pohjoinen porrastorni (nrot 12 ja 14):

Rakenneliitos portaikon (nro 14) ja huonetilan (nro 15)

Pohjoisen porttitornin tutkimukset käynnistettiin selvien pintamuurausten piikkauksella jo v. 2003, jonka jälkeen rakenteita on otettu esiin vähitellen.

Selvin rakenteellinen havainto on se, että porrastornin (nro 14) vieressä olevan huoneen (nro 15) seinä on rakennettu selvästi porrastornia vasten ja on sitä myöhäisempi rakenne. Porrastornin kiviseinä liitoskohdassa on pintaosaltaan melko huolellisesti kiiloitettu ja on selvää, että se on rakennettu ensimmäisessä vaiheessa ja asuinhuone vasta myöhemmin. Rakennusvaiheiden välistä

ajallista eroa ei voi sauman perusteella päätellä, mutta selvästi kyseessä on kaksi eri aikaista suunnitelmaa ja rakennustyötä.

Porttitornin sisäosa (nro 14)

Porttitornin sisäosassa pohjoisosassa on esillä alin porrastasanne ja sen päällä ainakin yksi askelkivi, mahdollisesti useampia. Porraskivet ovat ainakin osittain laastin ja pienempien kivien päällä olevassa rakenteessa osittain kiinni muurattuina, joten vaikutelma on se, että porraskivet kuuluvat portaikon rakenteeseen.

Porttaikko-osan ja eteläisen huoneen välisiä mahdollisia väliseiniä ei rakenteen tässä vaiheessa pystytty erottamaan. Joko ne ovat sijainneet ylempänä ja tuhoutuneet jo aikaisemmissa korjaus- ja muutostöissä tai sitten ne ovat vielä nykyisen pinnan alla. Tässä vaiheessa porrastornin ulkopuolen perusteella vaikuttaa todennäköisemmältä että seinärakenteet ovat jo suurelta osin tuhoutuneet, mutta asiaa ei voi vielä pitää varmana.

Porttihuoneen seinärakenteet (nro 12)

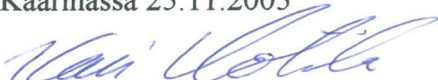
Varsinaisen portin alueen peittää suurelta osin nykyisen sillan kannatinrakenteet, jossa rakentamisen yhteydessä on myös alueen maakerroksia sekoittunut. Porttiosan alueelta oli aloitettu kesän 2005 aikana pintahiekan poisto ja sitä jatkettiin lokakuussa 2005. Tuolloin saatiin esiin n. 50-60 cm:n lähtötilanteen maanpinnan alta ohut tumma multamaakerros ja sen alta kolme suurempaa luonnonkiveä ja niiden päällä ohuempia liuskeisia kiviä, jotka ulottuvat osittain porttitornin seinärakenteen alle. Varsinainen seinärakenne koostuu muutamasta suuremmasta luonnonkivestä, joiden päällä oleva toinen kivikerta (n. 3-5 cm ulompana) on todennäköisesti ainakin liikkunut, jollei kokonaan korjattu osa. Alimman seinäosan alla n. 50 cm:n syvyydellä lähtötasosta on melkoisella varmuudella alkuperäisen portin pohjataso jolloin nyt esiin saadut kivet ovat portin pohjarakennetta.

Yhteenvedona voi todeta, että pohjoisen porttitornin alueella on vielä säilyneinä linnan käyttöaikaisia seinäosia, todennäköisesti alkuperäistä rakennetta. Porttitorni on rakennettu ennen H-huonetta ja sen porttiosan alkuperäinen maanpinta voidaan määrittää.

Kajaanin linnan tulevat tutkimukset

Vuonna 2006 tulee ennen kenttätöiden jatkamista porttitornin alueella tehdä nyt esiin kaivetuista rakennusosista tarkka mittaus - ehkä takymetrillä. Tämän jälkeen kohdetta voidaan varovaisesti tutkia rakennusarkeologisin keinoin.

Kaarinassa 25.11.2005

FT Kari Uotila
Muuritutkimus ky

MV-kuvaluettelo:

Kajaanin linnan rakennusarkeologiset tutkimukset 2005

lokakuu 2005. Kuvaaja K. Uotila

Kuva 1. Pohjoinen portaikko. Esiin kaivetusta portaikon (nro 12) itäseinästä. Ylempi kivirivi osittain poissa paikaltaan. YK. SW. KU.

Kuva 2. Pohjoinen portaikko. Esiin kaivetusta portaikon (nro 12) itäseinästä. Kaivannon pohjalta tullut tumma humusmaa + luonnonkivet. YK. S. KU.

Kuva 3. Pohjoinen portaikko. Esiin kaivetusta portaikon (nro 12) itäseinästä. Kaivannon pohjalta tullut tumma humusmaa + luonnonkivet. YK. N. KU.

Kuva 4. Pohjoinen portaikko. Esiin kaivetusta portaikon (nro 12) itäseinästä. Kaivannon pohjalta tullut tumma humusmaa + luonnonkivet ja ylhäällä porraskivi. YK rakenteen pohjoisosasta. W. KU.

Kuva 5. Pohjoinen portaikko. Esiin kaivetusta portaikon (nro 12) itäseinästä. Kaivannon pohjalta tullut tumma humusmaa + luonnonkivet ja ylhäällä seinäosa. YK rakenteen eteläosasta. NW. KU.

Kuva 6. Pohjoinen portaikko. Esiin kaivetusta portaikon (nro 12) itäseinästä. Kaivannon pohjalta tullut tumma humusmaa + luonnonkivet ja ylhäällä seinäosa. YK rakenteen eteläosasta. NW. KU.

Kuva 7. Pohjoinen portaikko. Esiin kaivetusta portaikon (nro 12) itäseinästä. Kaivannon pohjalta tullut tumma humusmaa + luonnonkivet ja ylhäällä pihan puolen kulmakivet. Detalji rakenteen eteläosasta. NW. KU.

Kuva 8. Pohjoinen portaikko. Esiin kaivetusta portaikon (nro 12) itäseinästä. Kaivannon pohjalta tullut tumma humusmaa + luonnonkivet ja ylhäällä pihan puolen kulmakivet. Detalji rakenteen eteläosasta. NW. KU.

Kuva 9. Portaikko (nro 14) ja huoneen (nro 15) muurausliitos. YK. N. KU.

Kuva 10. Portaikon (nro 14) itäosan rikkonainen muurauksen perustusosa ja huoneen (nro 15) muurausliitos. YK. NW. KU.

Kuva 11. Portaikon (nro 14) länsiosan rikkonainen muurauksen perustusosa ja porrasaskelmat. YK. NE. KU.

Kuva 12. Portaikon (nro 14) länsiosan rikkonainen muurauksen perustusosa ja porrasaskelmat. YK ylhäältä. E. KU.

Kuva 13. Portaikon (nro 14) länsiosan muurausrakenne+perustusosa ja maakerrokset. YK ylhäältä. E. KU.

Kuva 14. Kalkkitornin (huone nro 19) kaakkoiskulmasta esiintullut muurionkalo + esiin tullut eteläseinän muuraus kuvassa oikealla. Detalji. NW. KU.

Kuva 15. Kalkkitornin (huone nro 19) kaakkoiskulmasta esiintullut muurionkalo + esiin tullut eteläseinän muuraus kuvassa oikealla. Detalji. NW. KU.

Kuva 16. Kalkkitornin (huone nro 19) kaakkoiskulmasta esiintullut muurionkalo YK. NW. KU.

Kuva 17. Portaikon (nro 14) länsiosan muurausrakenne+perustusosa ja maakerrokset osittain luonnonkiven alla. Detalji. SW. KU.

Kuva 18. Portaikon (nro 14) länsiosan muurausrakenne+perustusosa ja maakerrokset osittain luonnonkiven alla. Detalji. W. KU.

1.

2.

4.

3.

5.

6.

8.

7.

9.

10.

11.

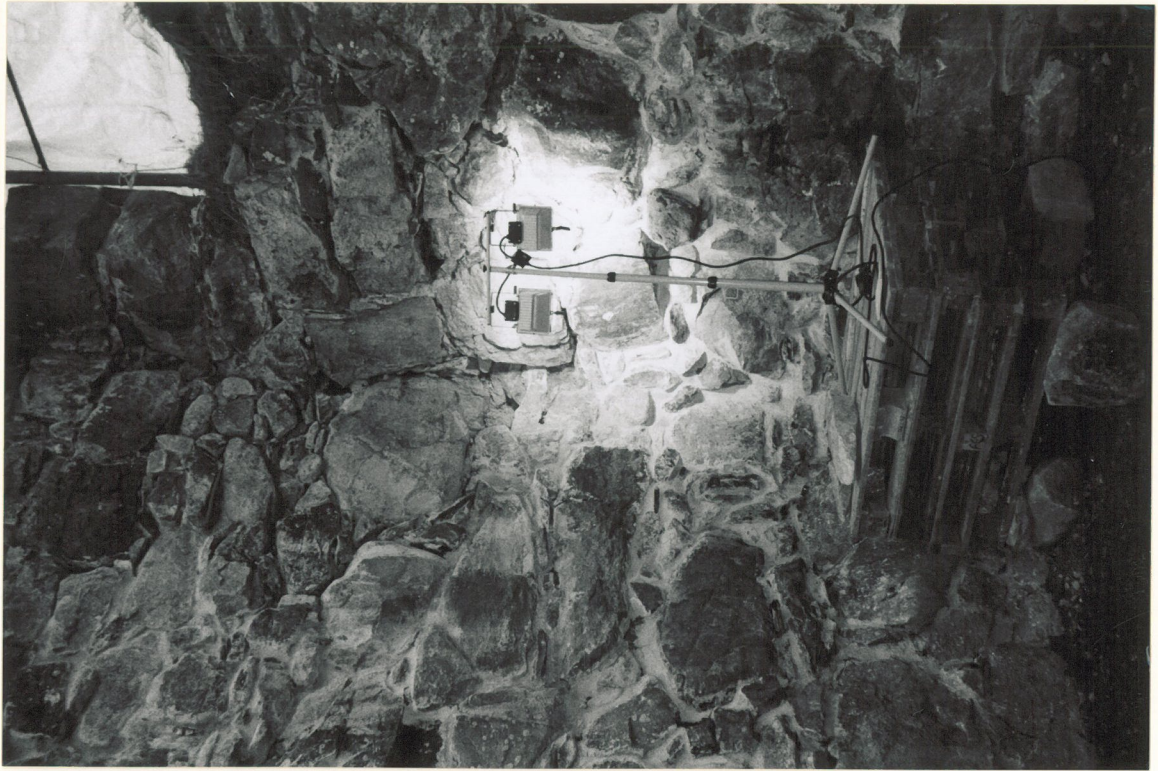
12.

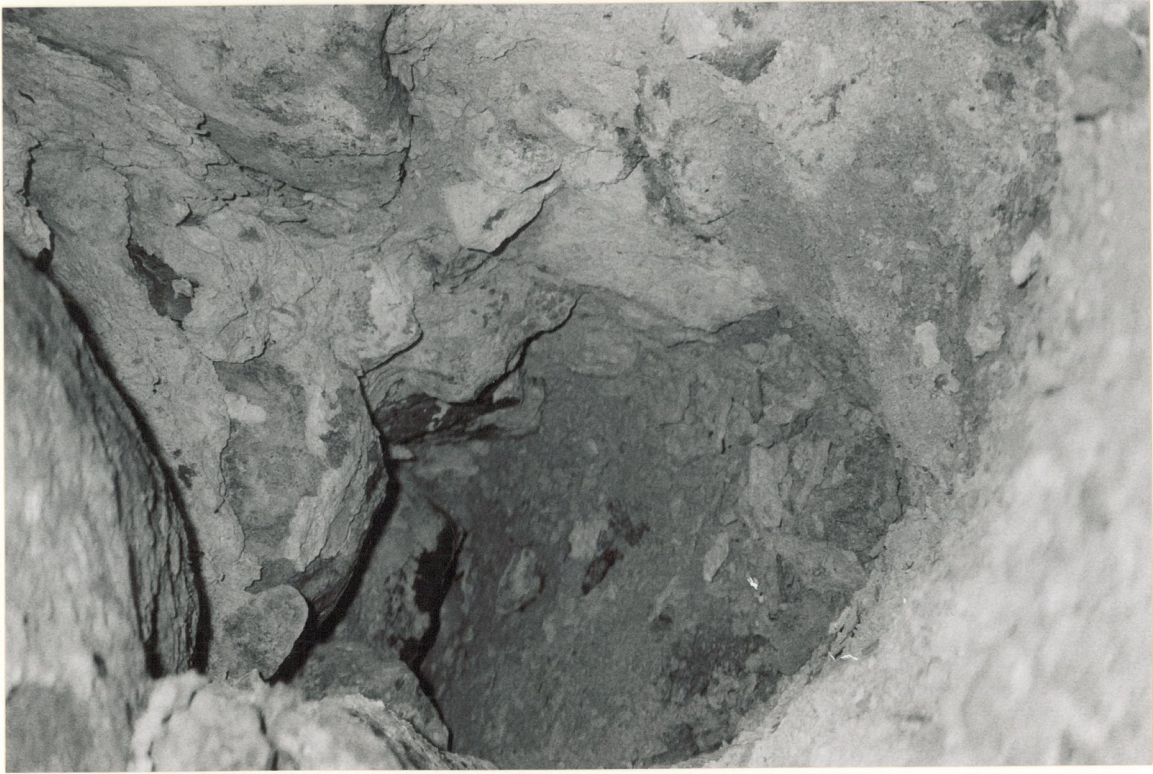
13.

14.

16.

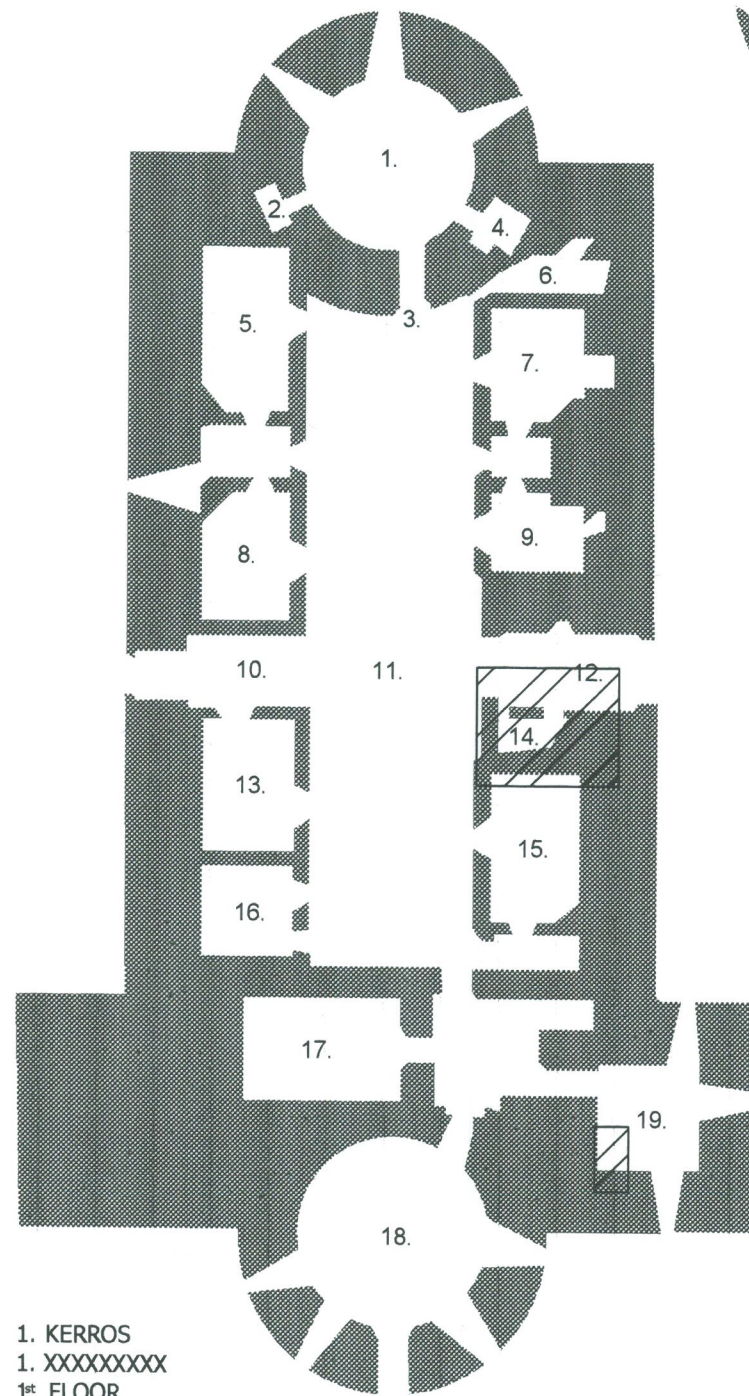
15.

17.

18.

1. KERROS
1. XXXXXXXXX
1st FLOOR